

Piotr Łuka, Danuta Micek

Służba prewencyjna – funkcjonowanie jednoosobowych służb patrolowych w jednostkach policji¹

Prewencja to forma interwencji społecznej i kontroli przestępczości, polegająca na wyszukiwaniu bezpośrednich przyczyn powstania zjawisk niepożądanych (przestępstw, wykroczeń i zjawisk patologii społecznej) i prowadzeniu działań mających na celu zapobieganie i niedopuszczanie do ich powstania².

Szereg działań prewencyjnych, w szczególności dotyczących bezpieczeństwa publicznego, podejmowanych jest przez policję. Najpowszechniej stosowaną formą służby prewencyjnej jest oczywiście służba patrolowa. Przez pojęcie patrolu (patrolowania) rozumiemy wykonywanie zadań służbowych przez policjanta poruszającego się pieszo lub pojazdem w określonym rejonie, na określonej trasie lub w określonym miejscu zagrożonym³.

Nowoczesne państwo, którego prawo oparte jest na demokratycznych zasadach, potrzebuje dobrze funkcjonującej, sprawnej i skutecznej policji. Osiągnięcie takiego stanu jest procesem bardzo skomplikowanym i uzależnionym od wielu różnych warunków. Doświadcza tego także polska policja, zwłaszcza w obecnej dobie kształtowania się przestępczości jako masowego zjawiska społecznego. Na przestrzeni ostatnich lat zmiany struktury przestępczości oraz wzrastające obawy przed stanieniem się ofiarą przestępstwa spowodowały również stan zwiększonych oczekiwań społecznych wobec policji. W tej sytuacji konieczne stało się poszukiwanie bardziej efektywnej formy pracy policji, nastą-

¹ Przy opracowaniu publikacji wykorzystano treści zawarte w raporcie z badań pt. *Organizacja i funkcjonowanie patroli jednoosobowych w komórkach patrolowo-interwencyjnych jednostek wykonawczych Policji*, Wydział Wydawnictw i Poligrafii Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2007.

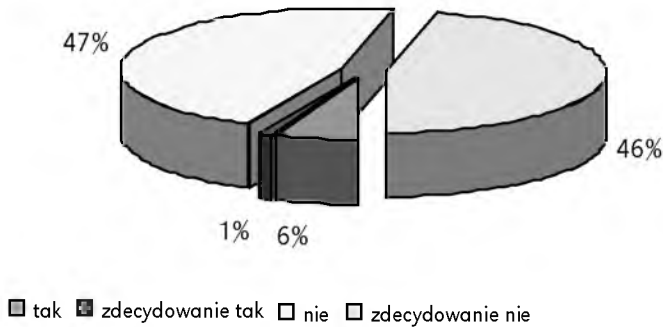
² W. Pływaczewski, G. Kędzierska, *Leksykon policyjny*, Szczytno 2001.

³ Zarządzenie nr 768 Komendanta Głównego Policji z dnia 14 sierpnia 2007 r. w sprawie form i metod wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę patrolową oraz koordynacji działań o charakterze prewencyjnym, Dz.U. KGP Nr 15, poz. 119.

wionej przede wszystkim na ograniczenie przestępczości. Jednym z pomysłów było wówczas określenie możliwości pełnienia służby w patrolu jednoosobowym, co znalazło także swoje odzwierciedlenie w przepisach służbowych. W treści Zarządzenia nr 494 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 maja 2004 r. znajdował się jedynie lakoniczny zapis: „Wykonywanie zadań przez policjanta w patrolu jednoosobowym może być realizowane tylko w porze dziennej, od świtu do zmroku⁴”.

Zasadniczym pytaniem zadawanym w badaniach było: czy służba w patrolu jednoosobowym jest efektywna?

Wykres 1. Czy służba w patrolu jednoosobowym jest efektywna? (Według policjantów uczestniczących w takich patrolach)

Źródło: Badania przeprowadzone w Zakładzie Służby Prewencyjnej WSPol.

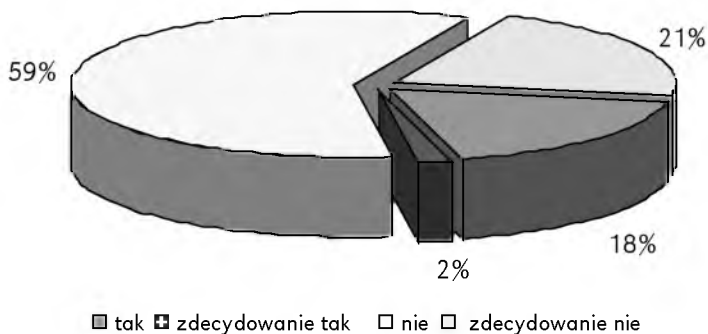
Okazało się, że zdecydowana większość policjantów realizujących tę formę służby twierdziła, że patrole jednoosobowe nie są efektywne. Impulsem do postawienia takiego pytania była hipoteza, że kierowanie do realizacji zadań policjantów, którzy nie mają przekonania do efektywności podejmowanych przez siebie działań, jest jednym z czynników obniżających motywację funkcjonariuszy. W trakcie przeprowadzonych badań stwierdzono, że przełożeni mają tendencje do oceny efektywności tego rodzaju służby przede wszystkim przez pryzmat wymiernych liczb obrazujących efekty działań policjantów. W trakcie rozmów z policjantami stwierdzono jednak, że może być wręcz przeciwnie, niż zakładali ich przełożeni. Pełniący służbę w patrolach jednoosobowych policjanci twierdzili wręcz, że charakter tej służby (zresztą zgodnie z wytycznymi przełożonych) determinował sposób podejmowania przez nich interwencji. Przejawiało się to tym, że policjanci, widząc jakąś uciążliwą dla obywateli sytuację, najpierw powiadamiali dyżurnego jednostki policji i oczekiwali na wsparcie innego patrolu, i wtedy mogli podjąć skuteczne działania. Tego rodzaju sytuacje związane z oczekiwaniem na wsparcie (w opiniach policjantów z patroli jednoosobowych) rodziły wiele negatywnych ocen społecznych. W wielu sytuacjach negatywne opinie obywateli nie docierały do przełożonych policjantów, gdyż policjanci obawiali się posądzenia o nieudolność czy też brak umiejętności skutecznego podejmowania interwencji. Okazywało się, że nawet kilkuminutowe „bezczynne” oczekiwanie na wsparcie w sytuacji gdy np. grupa agresywnej, będącej

⁴ § 25, ust. 2 Zarządzenia 494 Komendanta Głównego Policji z dnia 24 maja 2004 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę patrolową”, Dz.Urz. KGP z 2004 r., Nr 8, poz. 33.

Służba prewencyjna – funkcjonowanie jednoosobowych służb patrolowych w jednostkach policji

pod wpływem alkoholu młodzieży używa w parku słów nieprzyzwoitych, rodziło „efekt” w postaci społecznego niezadowolenia z nieudolności Policji.

Wykres 2. Czy służba w patrolu jednoosobowym jest efektywna? (Według przełożonych policjantów)

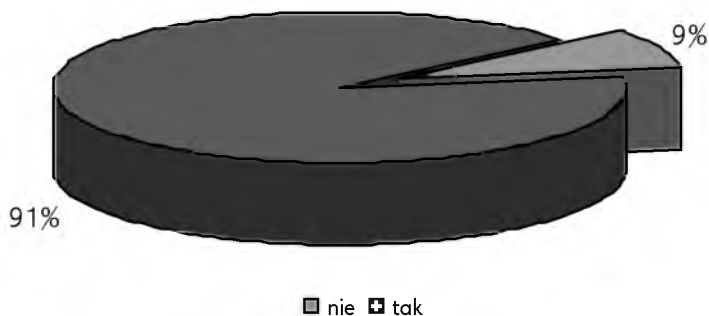

Źródło: Badania przeprowadzone w Zakładzie Służby Prewencyjnej WSPol.

Anonimowe opinie badanych przełożonych także w większości potwierdzały brak efektywności służby w patrolu jednoosobowym. Zdecydowana większość przełożonych (80%) wskazała, że służba w patrolu jednoosobowym jest nieefektywna lub zdecydowanie nieefektywna. Przy tak niewielkiej rozbieżności ocen efektywności służby w patrolach jednoosobowych naturalne wydawało się pytanie, dlaczego w tak szerokim zakresie funkcjonują one w wielu jednostkach Policji. Zagłębiając się w problem, ustalono, że wdrażanie tego rodzaju formy służby ma rację bytu nie wtedy, gdy jest to odgórnie realizowaną ideą, która zakłada osiągnięcie pozytywnego medialnego wydzwisku dotyczącego aprobaty odnośnie do wprowadzania nowatorskich rozwiązań, ale tylko wtedy gdy wynika z potrzeby stwierdzonej przez policjantów pełniących służbę patrolową lub ich bezpośrednich przełożonych znających występujące w rejonie służbowym zagrożenia, oraz przede wszystkim kwalifikacje i predyspozycje kierowanych do tego rodzaju służby policjantów.

Kolejnym istotnym faktem stwierdzonym w wyniku badań ankietowych były obawy policjantów przed pełnieniem służby w patrolu jednoosobowym.

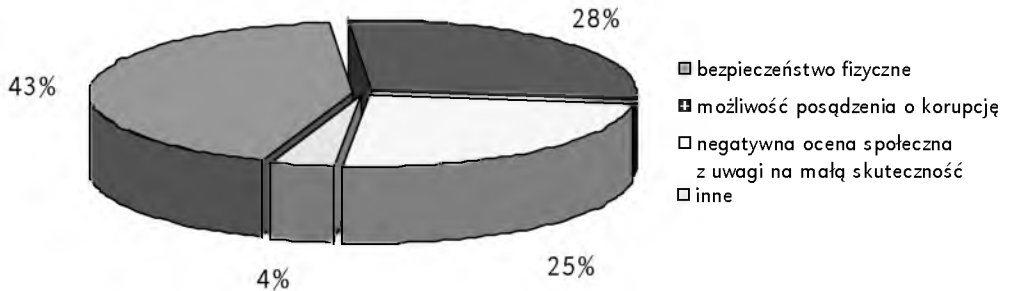
Wykres 3. Czy ma pan(-i) obawy związane z pełnieniem służby w patrolu jednoosobowym?

Źródło: Badania przeprowadzone w Zakładzie Służby Prewencyjnej WSPol.

Aż 91% policjantów sygnalizowało obawy związane z pełnieniem służby w patrolach jednoosobowych. Najczęstsze obawy były związane z bezpieczeństwem fizycznym (43%), możliwością posądzenia o korupcję (28%) oraz negatywną oceną społeczną z uwagi na małą skuteczność.

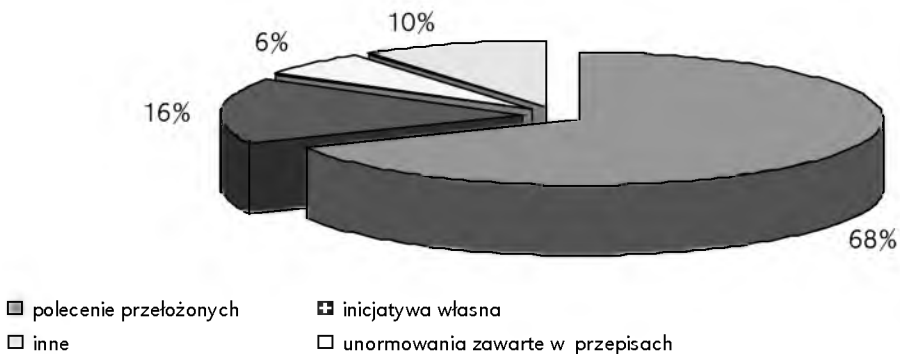
Wykres 4. Rodzaje obaw policjantów w patrolach jednoosobowych

Źródło: Badania przeprowadzone w Zakładzie Służby Prewencyjnej WSPol.

Jako przyczyny wprowadzenia patroli jednoosobowych przełożeni najczęściej wskazywali polecenie swoich przełożonych (68%), a tylko 16 % twierdziło, że funkcjonujące patrole jednoosobowe to ich własna inicjatywa.

Wykres 5. Przyczyny wprowadzenia patroli jednoosobowych

Źródło: Badania przeprowadzone w Zakładzie Służby Prewencyjnej WSPol.

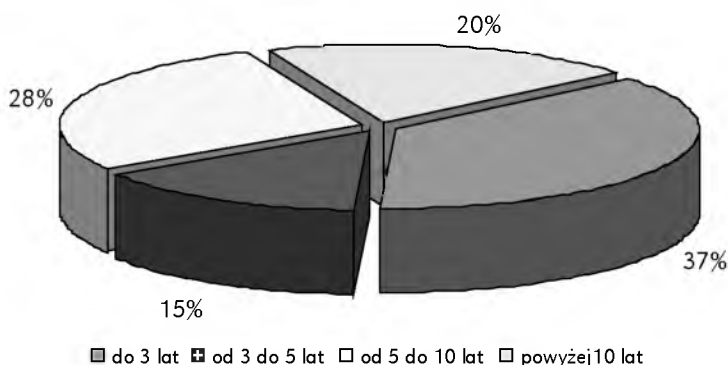
Interesujące okazało się też zestawienie odnoszące się do stażu służby policjantów w ogniwach patroloво-interwencyjnych. Największą grupę – 37% – stanowili policjanci, których staż służby w ogniwie patroloво-interwencyjnym nie przekracza 3 lat. Kolejna grupa to policjanci ze stażem od 3 do 5 lat – jest ich 15%. Zatem 52% policjantów pełniących służbę w ogniwach patroloво-interwencyjnych miało staż poniżej

5 lat. Prawie co trzeci z policjantów (28%) legitymował się stażem pracy między 5 a 10 lat, a jedynie co piąty (20%) ankietowany miał wyższy niż 10-letni staż służby w ogniwie patrolowym.

Wynika z tego, że ponad połowa policjantów pełniących służbę w ogniwach patrolowych i patrolowo-interwencyjnych ma staż służby w tych komórkach poniżej 5 lat.

Istotne jest więc, by podejmując decyzje o skierowaniu policjanta do służby w patrolu jednoosobowym, mieć na uwadze jego staż pracy w Policji i staż służby w ogniwie. Należy zatem unikać kierowania do służby w patrolach jednoosobowych policjantów niemających wystarczającego doświadczenia zawodowego, które najczęściej idzie w parze z brakiem doświadczenia życiowego.

Wykres 6. Staż służby w ogniwie patrolowo-interwencyjnym

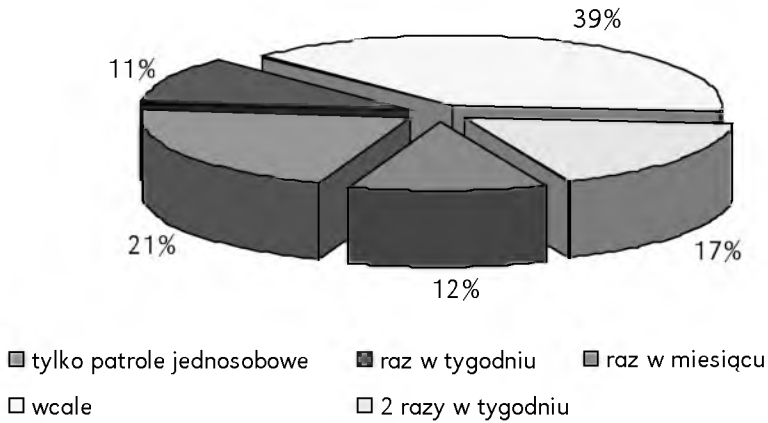

Źródło: Badania przeprowadzone w Zakładzie Służby Prewencyjnej WSPol.

Interesujące wydają się dane dotyczące zaangażowania do służb w patrolach jednoosobowych policjantów z niewielkim doświadczeniem zawodowym (a także bardzo często życiowym). Spośród ankietowanych policjantów o stażu służby do 3 lat 49% co najmniej raz w tygodniu pełni służbę w patrolu jednoosobowym. Z kolei aż 21% ankietowanych (spośród realizujących służbę w patrolach jednoosobowych) twierdzi, że pełni służbę wyłącznie w patrolach jednoosobowych. Raz w miesiącu do służby w patrolach jednoosobowych wyznaczanych jest 12% ankietowanych. Największą grupę – 39% – stanowią policjanci, którzy nie realizują tej formy służby.

Z zestawienia wynika, że bardzo często do pracy wymagającej szczególnych predyspozycji, doświadczenia zawodowego i życiowego wyznaczani są policjanci, którzy takiego doświadczenia nie mają.

Wykres 7. Częstotliwość służby w patrolach jednoosobowych wśród policjantów o stażu służby do lat 3

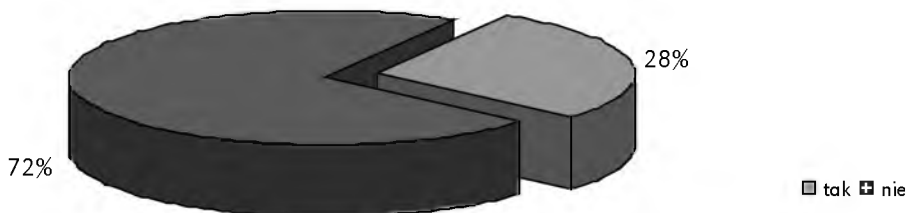

Źródło: Badania przeprowadzone w Zakładzie Służby Prewencyjnej WSPol.

Istotnym elementem oceny funkcjonowania patroli jednoosobowych było określenie, czy służba pełniona jest w stałych rejonach służbowych. Okazało się, iż tylko 28% policjantów tego rodzaju służbę pełni w stałych rejonach służbowych. Aż 72% policjantów stwierdziło, że pełnione przez nich służby w patrolach jednoosobowych nie są realizowane w stałych rejonach. Mając na uwadze to, że rejon pełnienia służby są zmieniane bardzo często, stwierdzić można, iż może to – z uwagi na słabą znajomość rejonu, szczególnie w dużych miastach – negatywnie wpływać na bezpieczeństwo pełniących służbę policjantów.

Pamiętać przy tym należy, że stałość rejonów pełnienia służby, podobnie jak w służbie obchodowej pełnionej przez dzielnicowych, pozwala policjantom na uzyskanie lepszego rozpoznania terenowego, osobowego czy zjawiskowego. Służba w stałym rejonie ma także duży wpływ na znajomość występujących zagrożeń, a to z kolei przekłada się na bezpieczeństwo osobiste policjanta w trakcie pełnienia służby.

Wykres 8. Czy służba w patrolu jednoosobowym pełniona jest w stałym rejonie?

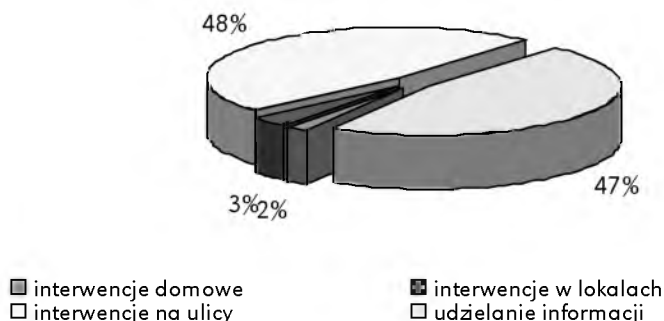

Źródło: Badania przeprowadzone w Zakładzie Służby Prewencyjnej WSPol.

Policjanci uczestniczący w badaniach do najczęściej realizowanych zadań zaliczyli interwencje na ulicy – 48%, oraz udzielanie informacji – 47%. Bardzo niewielka liczba badanych policjantów (3%) wskazała, że policjanci podejmują interwencje w lokalach oraz interwencje domowe (2%).

Pamiętać jednak należy o tym, że ankietowani, udzielając odpowiedzi na postawione pytanie, mogli zaliczyć do tej kategorii czynności również czynności związane z ujawnieniem naruszenia przepisów porządkowych. Takie postępowanie z całą pewnością mieści się w rozumieniu pojęcia interwencji, a ze względu na miejsce może być zaliczane do interwencji podejmowanych na ulicy.

Wykres 9. Zadania realizowane w patrolach jednoosobowych

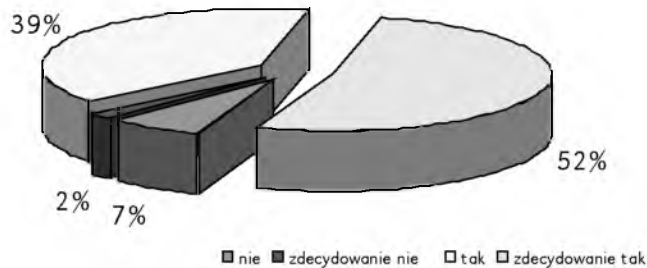
Źródło: Badania przeprowadzone w Zakładzie Służby Prewencyjnej WSPol.

Bardzo istotnym elementem oceny bezpieczeństwa i skuteczności pełnienia służby w patrolu jednoosobowym jest według policjantów większa skłonność do przejawiania agresywnych zachowań przez osoby, wobec których policjanci w patrolach jednoosobowych podejmują czynności służbowe.

W ocenie 91% ankietowanych policjantów funkcjonariusz, który pełni służbę w patrolu jednoosobowym, jest narażony na większą skłonność do przejawiania agresywnych zachowań przez osoby, wobec których podejmuje czynności służbowe. Policjanci na tak zadane pytanie w 39% odpowiadali „tak”, a w 52% „zdecydowanie tak”. Spośród ankietowanych policjantów jedynie 7% twierdziło, że służba w patrolu jednoosobowym nie prowokuje większej skłonności do zachowań agresywnych.

Tylko 2% ankietowanych policjantów twierdzi zdecydowanie, że fakt pełnienia służby w patrolu jednoosobowym nie jest powodem do większej skłonności do przejawiania agresywnych zachowań przez osoby, wobec których podejmowane są czynności służbowe. Przeprowadzone prace badawcze nie pozwalają określić, na ile uzyskane wyniki to subiektywne odczucie badanych, a na ile realne zagrożenie. Brak jest danych statystycznych dotyczących wydarzeń nadzwyczajnych w patrolach jednoosobowych, a policjanci realizujący tego rodzaju zadania bardzo często nie zgłaszają incydentalnych agresywnych zachowań czy też innych zdarzeń.

Wykres 10. Czy służba w patrolu jednoosobowym wpływa na wzrost skłonności do zachowań agresywnych wobec policjantów?

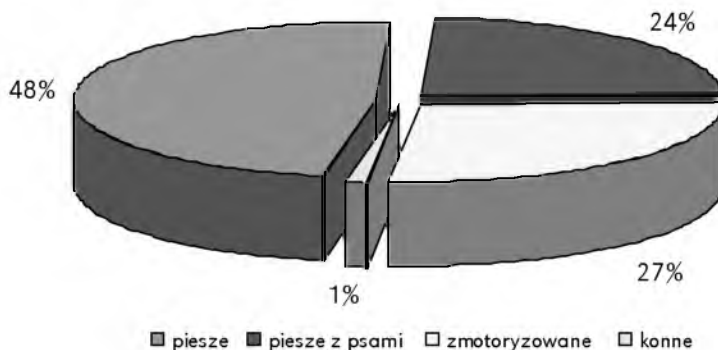

Źródło: Badania przeprowadzone w Zakładzie Służby Prewencyjnej WSPol.

Prawie połowa z realizowanych patroli jednoosobowych (48%) pełniona jest w formie patroli pieszych, 27% w postaci patroli zmotoryzowanych, a 24% jako patrole piesze z psami. Jedyne 1% respondentów wskazało funkcjonowanie patroli jednoosobowych w postaci patrolu konnego.

Zróżnicowanie formy patroli jednoosobowych wynika z określonej organizacji służby podyktowanej rodzajem realizowanych zadań lub specyfiką rejonu służbowego. Mając na uwadze to, że aż 72% policjantów pełni służbę w patrolu jednoosobowym pieszym, niezbędne jest zapewnienie im wsparcia w postaci stałej obecności patrolu zmotoryzowanego.

Wykres 11. Rodzaje patroli jednoosobowych

Źródło: Badania przeprowadzone w Zakładzie Służby Prewencyjnej WSPol.

Zarządzenie nr 768 Komendanta Głównego Policji z dnia 14 sierpnia 2007r. „w sprawie form i metod wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę patrolową oraz koordynacji działań o charakterze prewencyjnym”, które weszło w życie z dniem 01.09.2007 r. nieco szerzej reguluje problematykę pełnienia służby w patrolu

jednoosobowym. W zarządzeniu znalazł się zapis określający, że wykonywanie zadań w patrolu jednoosobowym może być realizowane wyłącznie:

- przez policjantów posiadających odpowiednie doświadczenie zawodowe, a zwłaszcza pozostających w służbie stałej;
- w porze dziennej, od świtu do zmroku;
- przy zapewnieniu w rejonie służby stałej obecności patrolu wspierającego;
- przy ograniczeniu możliwości samodzielnego podejmowania interwencji domowych, w pomieszczeniach zamkniętych oraz w stosunku do więcej niż dwóch osób⁵.

Biorąc pod uwagę zmiany zawarte w zarządzeniu, można przypuszczać, że organizacja służby w patrolach jednoosobowych będzie bardziej efektywna oraz przełoży się na wzrost bezpieczeństwa pełniących ją policjantów.

Przed wejściem w życie nowego zarządzenia wśród policjantów pełniących służbę patrolową oraz ich przełożonych pojawiały się często bardzo rozbieżne opinie dotyczące zasadności funkcjonowania tej formy służby oraz bezpieczeństwa realizujących ją policjantów. Było także wiele skrajnych opinii: od zdecydowanej akceptacji do całkowitej dezaprobaty. Liczne kontrowersje, rozbieżne opinie, a przede wszystkim troska o bezpieczeństwo samych policjantów stały się przesłanką do podjęcia badań zasadności i efektywności pełnienia służby w patrolach jednoosobowych.

Badania przeprowadzone zostały przez pracowników Instytutu Służby Prewencyjnej Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie przy wsparciu finansowym Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Badania zrealizowane zostały w okresie kwiecień 2005 – maj 2007 na próbie badawczej 1598 funkcjonariuszy pełniących służbę patrolową w patrolach jednoosobowych oraz 376 kierowników komórek organizacyjnych nadzorujących policjantów pełniących ww. służbę.

Celem prowadzonych badań było:

- określenie optymalnych uwarunkowań organizacyjnych, w których mogą funkcjonować patrole jednoosobowe,
- poznanie elementów składających się na ocenę zasadności i efektywności pełnienia patroli jednoosobowych,
- porównanie aspektów służby obchodowej wykonywanej przez dzielnicowego ze służbą patrolowo-interwencyjną wykonywaną przez patrol jednoosobowy,
- analiza przepisów prawnych i służbowych dotyczących funkcjonowania patroli jednoosobowych,
- analiza dokumentacji służbowej dotyczącej organizacji pełnienia służby patroli jednoosobowych,
- analiza wydarzeń nadzwyczajnych związanych z funkcjonowaniem patroli jednoosobowych.

W celu uzyskania optymalnej diagnozy obszar badań podzielono na dwie płaszczyzny charakteryzujące się tą samą systematyką badawczą i dotyczące:

- oceny efektywności pełnienia służby w patrolach jednoosobowych,
- nadzoru przełożonych nad funkcjonowaniem służby w patrolach jednoosobowych.

⁵ § 27 Zarządzenia nr 768 Komendanta Głównego Policji z dnia 14 sierpnia 2007 r. „w sprawie form i metod wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę patrolową oraz koordynacji działań o charakterze prewencyjnym”, Dz.Urz. KGP z 2007 r., Nr 15, poz. 119.

Obie płaszczyzny badawcze stanowią kompleksową próbę oceny wpływu elementów organizacji służby na efektywność oraz bezpieczeństwo policjantów w patrolach jednoosobowych.

Prace badawcze objęły zasady oraz taktykę pełnienia służby w patrolach jednoosobowych i w żaden sposób nie odnoszą się bezpośrednio do wpływu tej formy pełnienia służby na wzrost poczucia bezpieczeństwa obywateli czy spadek zagrożenia przestępczością.

Chęć uzyskania odpowiedzi na pytania dotyczące zasadności oraz efektywności służby w patrolach jednoosobowych wymagała doboru właściwej metody badawczej. Dobór wpływa bowiem na właściwą ocenę uzyskanych wyników badań oraz pozwala uniknąć wyciągnięcia pochopnych wniosków czy twierdzeń. Pomimo iż ankiety i kwestionariusze posiadają podobną konstrukcję, zachodzą między nimi na tyle istotne różnice, iż niejednokrotnie decydują o ich wartości naukowej oraz zakresie stosowności. Chcąc uzyskać ściśle, skategoryzowane, jednoznaczne i porównywalne dane, jako narzędzie badawcze zastosowano ankietę. Skierowano ją do dwóch grup respondentów: policjantów pełniących służbę patrolową oraz ich przełożonych. Zwrócono się przy tym z prośbą do wszystkich komendantów wojewódzkich Policji o wskazanie podległych jednostek organizacyjnych szczebla KMP, KRP, KPP i KP, w których funkcjonują lub funkcjonowały patrole jednoosobowe. Uzyskane z komend wojewódzkich Policji odpowiedzi pozwoliły na określenie kryterium doboru próby. Pracą diagnostyczną objęci zostali policjanci z garnizonów: małopolskiego, dolnośląskiego, zachodniopomorskiego, mazowieckiego oraz świętokrzyskiego. We wskazanych województwach funkcjonują duże i małe jednostki Policji, w których realizowane były służby w patrolach jednoosobowych. Ponadto w niektórych jednostkach poszczególnych garnizonów nie funkcjonują i nigdy nie funkcjonowały takie patrole (ustalano przyczyny takiego stanu rzeczy).

Przeprowadzone badania pozwoliły obiektywnie ocenić zasadność i efektywność służby w patrolu jednoosobowym. Ponadto pozwoliły również na określenie wniosków warunkujących efektywną i bezpieczną służbę policjantów w takiej formie oraz przyczyniły się do pełniejszego uregulowania problematyki służby policjantów w patrolach jednoosobowych.⁶

Jednoosobowe patrole piesze funkcjonujące obecnie nie są niczym nowym w Policji, ponieważ funkcjonowały z powodzeniem zarówno w Policji Państwowej, jak też w okresie powojennym. Do niedawna jedyną regulacją prawną odnoszącą się do ich organizacji było Zarządzenie nr 494 KGP z dnia 25.05.2004 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę patrolową (Dz.Urz. KGP Nr 8, poz. 33). Przepis ten zawierał jednak tylko bardzo lakoniczny zapis odnoszący się do czasu pełnienia służby w patrolu jednoosobowym: „wykonywanie zadań przez policjanta w patrolu jednoosobowym może być realizowane tylko w porze dziennej, od świtu do zmierzchu”.

Mając na względzie zagrożenia oraz obawy sygnalizowane przez policjantów pełniących służby w takim charakterze, problem wydaje się bardzo istotny, tym bardziej iż nie dotyczy jedynie służby patrolowej, lecz w równym stopniu dzielnicowych reali-

⁶ Z. Gontarzewski, P. Łuka, D. Micek, *Organizacja i funkcjonowanie patroli jednoosobowych w komórkach patrolowo-interwencyjnych jednostek wykonawczych Policji*, Szczytno 2007, s. 5–8.

zujących pojedynczo obchód oraz coraz częściej policjantów komórek ruchu drogowego. Nasuwa się zatem pytanie o cel, dla jakiego policjanci kierowani są pojedynczo do służby.

Najczęściej wskazywanym zarówno przez policjantów, jak i przez ich przełożonych celem tego rodzaju patroli jest chęć „nasylenia rejonu służbowego” lub „wzrost wizualizacji działań Policji”. Takie działania są próbą reakcji na dynamiczne zmiany zachowań przestępczych oraz aktualne zagrożenia. Z całą pewnością sprzyjają temu także obserwowane w ostatnim okresie uwarunkowania kadrowe czy sprzętowe Policji. Przełożeni policjantów zamiast podejmować konkretne czynności zmierzające do ograniczenia zjawiska spadku poczucia bezpieczeństwa mieszkańców oraz niepożądanych zachowań, wybierają pozornie łatwiejsze rozwiązania i skłaniają się raczej do prób mnożenia patroli policyjnych. Działania takie z pewnością są transparentne i medialne, lecz najczęściej nie są wynikiem analiz odnoszących się do istoty problemu.

Już próba zdefiniowania samego pojęcia patrolu jednoosobowego nie jest łatwa, a co dopiero pełnienie służby w takiej formie. Pojęcie patrolu jednoosobowego definiowane jest w jednostkach wykonawczych Policji w sposób odmienny. Według jednych patrol taki ma miejsce jedynie w przypadku służby pojedynczego policjanta, zaś inni nazywają tak działania policjanta pełniącego służbę z przedstawicielami innych służb czy formacji (np. z Żandarmerią Wojskową, Strażą Miejską itp.). Czasem wskazuje się też, iż służba przewodnika z psem służbowym nie jest służbą w patrolu jednoosobowym. Taka sytuacja niedookreślenia pojęcia patrolu jednoosobowego powoduje wiele rozbieżności, np. w przypadku zestawień statystycznych, ale także niezgodne z przepisami kierowanie policjantów w patrolach jednoosobowych z psami do służby w nocy.

Wielu policjantów sceptycznie odnosi się do tej formy służby. Czy zatem wskazywane przez policjantów obawy oraz zagrożenia to tylko ich subiektywne odczucia, wygodnictwo czy jednak rzeczywistość? Obrazu problemów dopełniają także pytania: jak dokonać oceny efektywności oraz jak właściwie skoordynować wszystkie służby prewencyjne w celu zapewnienia bezpieczeństwa realizującym je policjantom? Przełożeni różnych szczebli bardzo często wskazywali, że jednym z elementów zapewnienia bezpieczeństwa policjantowi pełniącemu służbę w patrolu jednoosobowym jest stała obecność w rejonie pełnienia służby patrolu zmotoryzowanego, który w przypadku konieczności podjęcia interwencji niezwłocznie udziela wsparcia. Jednakże nieco inaczej wygląda to w ocenie realizujących tego rodzaju służby policjantów. Pomimo że z założenia wsparcie ma być niezwłoczne (maksymalnie do 5 minut), to w praktyce bywa (według wypowiedzi policjantów), że czas ten wydłużał się do kilkunastu, a nawet kilkudziesięciu minut. Niejednokrotnie było to powodem negatywnych ocen społecznych osób, które obserwowały bezradność policjanta nad zapanowaniem nad grupą chociażby dwóch, trzech skłonnych do żartów z „zagubionego” policjanta nietrzeźwych chuliganów. Bywa więc często tak, że policjanci, widząc sytuację wymagającą podjęcia interwencji (np. spożywanie alkoholu w parku), nie podejmowali jej, oczekując na wsparcie, co z kolei również rodziło negatywne odczucia przechodzących osób. Bardzo często tego rodzaju sytuacje z uwagi na obawę posądzenia o nieudolność, brak kwalifikacji, nie są zgłaszane przełożonym i chociaż nie są wydarzeniami nadzwyczajnymi, to jednak w znaczący sposób mogą rzutować na poczucie bezpieczeństwa lokalnych społeczności.

Przeprowadzona w trakcie badań analiza problemu pozwoliła na wskazanie propozycji rozwiązań oraz określenie obszarów wymagających poprawy. Zaakcentować należy, iż wielu przełożonych, mając świadomość bardzo małej efektywności służby w patrolu jednoosobowym, mimo to realizuje polecenia swoich przełożonych co do wprowadzania tych patroli. Zasadne wydaje się zatem pytanie, czy można pozwolić sobie na to, aby funkcjonowanie patroli jednoosobowych przedkładać nad ideę realizacji konkretnych policyjnych zadań.

Przeprowadzone prace badawcze pozwoliły na zdiagnozowanie najistotniejszych problemów wiążących się z funkcjonowaniem patroli jednoosobowych. Najczęściej wskazywane były:

- ograniczona możliwość podejmowania interwencji oraz wykonywania innych czynności służbowych,

- bezpieczeństwo fizyczne policjanta (brak asekuracji – ubezpieczenia),

- możliwość bezpodstawnego oskarżenia o korupcję.

Wśród zdiagnozowanych obaw policjanci wskazali także, iż patrol:

- determinują większą agresję osób, wobec których podejmuje się interwencję,
- są negatywnie oceniane przez społeczeństwo ze względu na brak szybkiej i zdecydowanej reakcji na zdarzenia pomimo obecności umundurowanego policjanta (oczekiwanie na wsparcie),
- praca policjanta w patrolu jednoosobowym polega bardziej na pozoracji czynności niż rzetelnym pełnieniu służby.

Ankietowani respondenci wskazali również wymierne korzyści związane z pełnieniem służby w patrolach jednoosobowych. Zaliczyli do nich:

- ograniczenie przestępczości oraz wzrost bezpieczeństwa i spokoju w miejscach publicznych,
- wzrost zaufania społecznego do Policji, która ponownie stanie się widoczna w miejscach publicznych,
- spełnienie oczekiwań mieszkańców poprzez wzrost poczucia ich bezpieczeństwa i obniżenie poziomu strachu,
- zwiększenie możliwości bezpośredniego kontaktu Policji z mieszkańcami,
- większą możliwość udzielania życzliwej pomocy przechodniom oraz zadowolenie mieszkańców.

Brak jest jednak wskazań, z czego wynikają tego rodzaju stwierdzenia.

Zaznaczyć jednakowoż należy, że zakres podjętych prac badawczych nie pozwolił na określenie, czy ta forma służby patrolowej wpływa na poprawę bezpieczeństwa lub wzrost jego poczucia w społeczeństwie. Brak jest ponadto badań omawianego zagadnienia zarówno w skali kraju, jak również poszczególnych rejonów.

Pomimo iż większość ankietowanych policjantów i ich przełożonych negatywnie ocenia funkcjonowanie patroli jednoosobowych, nie można całkowicie zanegować takiego rodzaju służby. Niejednokrotnie ze względu na zakres zadań lub ich charakter nieekonomiczne jest kierowanie patrolu dwuosobowego, zmotoryzowanego, gdy czynności mogą być zrealizowane w sposób bezpieczny przez pojedynczego policjanta (np. wzmożony ruch dzieci udających się do szkoły, zabezpieczenie miejsca

zdarzenia itp.). Patrole takie mogą z powodzeniem funkcjonować jako patrole dodatkowe, dyslokowane w rejonie pełnienia służby dwuosobowego patrolu zmotoryzowanego. Przeprowadzone badania pozwalają na zaproponowanie rozwiązań organizacyjnych (określenie kryteriów doboru do służby w patrolach jednoosobowych, zmiany w przepisach) i technicznych, których wprowadzenie mogłoby wpłynąć na wzrost efektywności tego rodzaju służby.

Zrealizowane w ramach projektu badawczego prace pozwoliły na wskazanie aspektów taktyczno-technicznych wymagających poprawy oraz na sformułowanie propozycji zmian w obowiązujących obecnie regulacjach prawnych. Dlatego wyznaczając policjantów do pełnienia służby na posterunkach oraz w patrolach jednoosobowych bezwzględnie należy przestrzegać odpowiednich zasad i kryteriów. Wnioski końcowe z przeprowadzonych badań były następujące:

- decyzja o wyznaczeniu do służby w patrolu jednoosobowym powinna leżeć w gestii najlepiej znających uwarunkowania terenowe oraz predyspozycje policjantów, przełożonych najniższych szczebli;
- do służby w patrolach jednoosobowych wyznaczać policjantów cechujących się wysokimi umiejętnościami zawodowymi i fachową wiedzą oraz warunkami psychofizycznymi i doświadczeniem życiowym;
- nie wyznaczać do służby w patrolach jednoosobowych policjantów w służbie przygotowawczej;
- w miarę możliwości dyslokować patrole jednoosobowe w rejon objęte monitoringiem wizyjnym;
- oceny zasadności funkcjonowania patroli jednoosobowych dokonywać na podstawie konkretnych danych, a nie tylko ich domniemanym związku z poprawą stanu bezpieczeństwa czy też poczucia bezpieczeństwa;
- określić patrol jednoosobowy jako: „służba patrolowa pełniona przez pojedynczego policjanta (bez udziału funkcjonariuszy innych służb)”;;
- w programach kursów podstawowych, specjalistycznych prewencyjnych, studiów I stopnia na kierunku administracja i bezpieczeństwo wewnętrzne (dla policjantów) oraz dla absolwentów szkół wyższych uwzględnić zagadnienia dotyczące specyfiki realizacji zadań, taktyki i organizacji służby w patrolach jednoosobowych.

Ponadto z analizy zebranego materiału badawczego wynikała potrzeba uzupełnienia zapisów w nowym Zarządzeniu 768 KGP „w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę patrolową oraz koordynacji działań o charakterze prewencyjnym”.

Opiniując nowe zarządzenie, zaproponowano następujące treści:

- do służby w patrolach jednoosobowych wyznacza się wyłącznie policjantów w służbie stałej;
- policjantom w patrolach jednoosobowych zapewnia się w rejonie służby stałą obecność wspierającego patrolu zmotoryzowanego;
- policjanci w patrolach jednoosobowych nie podejmują samodzielnie interwencji domowych oraz w lokalach gastronomicznych;

W aktualnie obowiązującym zarządzeniu⁷ jego autorzy (po zmodyfikowaniu), uwzględnili powyższe propozycje, co powinno usprawnić oraz podnieść efektywność i bezpieczeństwo policjantów pełniących służbę w patrolach jednoosobowych.

Wyniki badań mogą być także bezcenną wskazówką dla przedstawicieli innego rodzaju służb, które w swojej specyfice uwzględniają lub mogą uwzględniać możliwości realizowania konkretnych zadań przez pojedynczego funkcjonariusza (osobę).

⁷ § 27 Zarządzenia nr 768 Komendanta Głównego Policji z dnia 14 sierpnia 2007 r. „w sprawie form i metod wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę patrolową oraz koordynacji działań o charakterze prewencyjnym”, Dz.Urz. KGP z 2007, Nr 15, poz. 119.